

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

14 Presumptuoso[rum] de dei mise[ricord]ia (hoff narre[n]) Nole. Super
mise[ricord]ia dei sperare: [quod] peccare sit naturale [et] humanu[m]:
regnu[m] celo[rum] no[n] est anseribus factu[m]: ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Turba. XIII. VI

est ignis sancti Anthonij. Fac ergo qđ hi qđ igne tali incensi sunt face-
re solēt: inuoca deū p deuotissimā orōem. Qui em patit morbū illū qđ
ignis infernal' dicitur alicubi facit se deferri ad eccliam bñe virginis Parrhi
suis: alicubi ad scđm Anthoniū: nec ide recedit donec curatus sit. Et
tu iridē facito/ cū te senseris pculsum telo cupidinis inflāmato: puer/
tatis toto corde ad deū z ad sanctorū suffragiū: neq; clamare cesses qđ
usq; sanitatē recepis: qua adepta redde quotidie p gratiarū actōe ali-
quē censum vel seruitiū in signū liberatōis: qđ scriptū est: Eruiam te z
honorificabis me. Cauendū tñ est in hac pte a temerarijs votis. Spe-
cialr aut beatissimā virginem inuoca: qđ sicut est amatrix mūdicie in sel-
sic z in alijs: z ei seruias spēalr. Proculdubio si qđ tanto ardore qres
ret curatōem ab isto igne infernali/ quāto qrit curatōem ab illo: vir
esset qđ impetraret. Hunc modū extinguendi ignē docuit nos Sapt
ens Sapie. viij. quo z ipse vsus est: Ut sciui (inqđ) qm aliter nō possuz
esse ptenens/ nisi deus det (z hoc ipum erat sapia/ scire cuius esset hoc
donum) adij dominū/ z deprecatus sum illum. Et tu igit instar illius
recurre ad dñm in tuis tentatōibz/ z suos sanctos: eos inuocādo dili-
genter z deuote: z ab incendio hoc liberaberis/ qđ ex telo cupidinis qđ
pculsus fuisti passus es. Q, si vis puenire/ ne te sagittis suis ignitis
cupido pcutiat: fac qđ prudētes facere solent/ dum timēt ztra se mit-
tēdas sagittas aut speras bombardaz. illi nō manēt in eodē loco stās
tes/ sed obliq incedunt de vno loco in aliū: nō directe incedūt/ neq; ma-
nent stātes: als cito pcuterent. Et tu honesta occupatione semp sis in-
tētus: qđ Nōcia si tollas/ perire cupidinis arcus. Querit Egistus qre
sit factus adulter: Ratio in pmpu est: desidiosus erat. Semp aliqd
boni facito (ait brūs Hieronymus) vt te diabolus occupatū inuenie-
at. Rogemus dñm.

Ter. vi. post Reminis. xvi. Dar. Die scđi Liriaci.

Stulcorū infinitus est numerus. Eccl. j. Euangelium.

Decima quarta turba stulcorū est psumptuosorū de miseris
cordia dei: quos appellare volo (genf narren) rōem audie-
tis. Et vt eosdē cognoscat/ pducā nolas qđo dinosci pnt.
Prima nola est: sup miscdia dei sperare. Sed ais: hoc
nō est signū fatuorū/ sed bonorū: Beati oēs qđ sperāt. Rñdeo qđ sunt tri-
plices sperātes sup miscdia. Quidā penitētes de pctis/ pnti de ptes
ritis/ bñ pponentes de futuris: sicq; sperāt sup miscdia dei: z hi nō sūt
de hac turba. Alij sunt qđ volūt in suis pctis pmanere vsq; in finē/ et
nihilominus sperāt se saluādos p dei miscdiam: hi sunt pniciosissimi
z grauissimi pctōres: qđ in spm scđm peccant: hi hñt potissime nolam
hanc in capis suis. Sunt tertij peccātes sup miscdia dei hoc modo
qđ peccāt: z tñ intendūt dimittere pctā z penitere. Hi fatui sunt z pec-
s.

Presumptuōforūm

Tant graviter non tñ in sp̄m̄ sc̄m̄: q̄n̄mmo min⁹ peccāt q̄ si sine h̄c̄
intentōe aliq̄n̄ penitēdi peccarēt: q̄ non h̄nt tam obstinatā in pctō vo
lūtate. v̄z sp̄ealr̄ habebūt nolam. Noli frater dicere aut in hoc spera
re: q̄ deus p̄ te passus sit: z ch̄t̄ianus sis baptizatus de numero ecce:
sicq̄ te regnū possessur: z diaboli potestatem euasur: in iudicio: etiā:
si in peccatis mortuus fueris. Scito quia iustus est iudex z fm̄ leges
iudicabit. Lex est q̄ pctā rex nō ex affectu nec vtilitate singulorū: s̄z cōi
ter fungunt̄. Item alia lex: q̄ arbor illius soli censet̄ in quo vuit z in
quo radices habet: z nō illi⁹ in q̄ videt̄ p̄sistere zē. De his vide sum⁹
mam p̄dicantiū. v. vj. xix.

Secūda nola est asserere q̄ peccare sit naturale z h̄ūanū. Naturale
est: inq̄unt hi fatui. Quare ḡ voluit deus talem facere naturā: si illud
q̄ natura req̄rit pctm̄ est: Rñdeo frater: fm̄ triplicē naturā in homie
p̄siderādā. Est em̄ in hoīe natura ḡn̄alis siue animalis: q̄ est corp⁹
cum suis appēditijs sensualitate. s̄. breuiter om̄e q̄d̄ ḡmune habemus
cum bestijs: illo modo est de natura hoīs. Et fm̄ h̄c̄ naturā loq̄ndo
p̄cedo q̄ fornicatio s̄l̄r̄ z alia pctā sunt naturalia: sic. s̄. q̄ h̄s ad ea incli
nat̄. Non tñ seq̄t̄ ideo non esse pctm̄: non em̄ seq̄t̄: ad coitum̄ inclinat̄
mur naturalr̄: ideo non est pctm̄. als̄ seq̄ret̄ q̄ fractio ieiunij̄ esurienz̄
ti nunq̄ esset peccatum: item negatio fidei p̄ p̄seruatōē vite zē. Nō em̄
volūtās p̄formans se inclinatōi naturali semp̄ est recta. Est in hoīe se
cūda natura sua rō siue anima rōnalis: z est eius vera natura. Et fm̄
h̄c̄ dico q̄ pctm̄ nō est naturale: sed p̄tra naturā: q̄ p̄tra rōem q̄ semp̄
p̄ ad optima dep̄cat̄. Est z tertia natura in hoīe indiuidualis: q̄uis
pene coincidat cū p̄ma: tñ p̄p̄ simplices nūcranda. Per h̄c̄ intellige
tu frater singularē p̄plexionē hoīs: sit a parētib⁹: ab infuētij̄ zē. Et
fm̄ h̄c̄ sunt q̄dā pctā naturalia: q̄ ad ea q̄dā singulr̄ inclinant̄: sed p̄
pter hoc nō excusant̄ a pctō: cū possint huic inclinatōi resistere: neq̄
necessitent̄. Noli ḡ frater decipe teipm̄: ita paralogizans: pctm̄ est na
turale: ḡ nō pecco: q̄ sp̄ vel est antecedēs falsum: aut p̄sequētia mala:
vt p̄t̄z ex dictis.

Tertia nola est: se fundare sup̄ puerbio: Deus regnū celoz̄ p̄ anseri
bus nō fecit. Sunt q̄ dicūt: deus celū non fecit p̄ anserib⁹: sicq̄ sup̄ h̄
peccant z sperant. Sed rñdeo illis q̄d̄ sepe numero rñdi: q̄ v̄z q̄dē/
neq̄ p̄ porcis z asinis: q̄ illi possidere debeat̄: nō est illis corona regni
debita: q̄uis coronatus porcus in speculo vestro sit depictus. S̄z ste
mus in sn̄ia tua quā ptulisti p̄ te vt putas: sed p̄tra te reuera. Conces
do q̄ anserib⁹ regnū celoz̄ factū nō sit: tene q̄d̄ dixisti: z ex v̄bis tuis
indicaberis o serue nequā: q̄ neq̄ tu sic sperans sup̄ misericōdia dei celū
intrabis: faciam vt sit gladius quo pfodiatis: quod vt clipeum in de
fensionē turz obiecisti (den gensen ist das hymelrich nit gemacht) non
anserib⁹ factū est regnū celoz̄: z quō ḡ tu te speras intraturz: Q̄ anser

(O ganf) Sum ne ego anser vtiq; z anser stultior. Anseres cū im-
 perunt a cane latrāte/exiliūt in flumen: sicq; se tuos putātes exultāt.
 Et tu o anser vane speras sup misericōdia dei: cū audis p̄dicatōrē canē
 latrātem p̄tra pctā z tuā p̄sumptōem vanā: mox p̄fugis ad fluuiū et
 aq̄s voluptatū/rides/excursis z extēdis alas/nihil curās latratus p̄dic-
 catōis. Audite. Anser vno oculo (vt vulgo dicitur) videt in lagenā/alio in
 celiū. Et vtinā tu salū vno oculo in lagenā z tenebras inferni z abyssū
 diuine iusticie z seueritatis p̄spiceres: z nō i solā dei misericōdiam. Anser
 portās spicā in ore/incedit sine cura. Et tu spicā p̄solatōis mūdane sis
 ne cura z sollicitudine futuroz circūfers: incedis stolid⁹ z p̄tētus his.
 Anser sup fumario sedēs in stercore/quāto pl⁹ radijs solarib; p̄fundit
 tātomagis fetores de stercore emittit. Et tu o anser quāto sol diuine
 misericōdie plēs radijs bñficiōz tibi immisit/te expectādo tot annis: p̄
 te incarnat⁹/passus: p̄ tot radijs misericōdie sibi rīdes in maiori fetore
 pctōz q̄ dimittere nō vis/s; p̄tinuare: z quātomagis tibi bñfacit/tāto
 magis p̄tra eū fetore (vt dixi) emittit gestis de tuis pctis/in eis p̄ma-
 nēdo. Anser cū cāpane terroris pulsant (so man sturm lüter) nihil tibi
 met. Et hi fatui ad p̄minatōes z tonitrua horrēda dei oīpotētis ni-
 hil tremūt. Discedite a me maledicti in ignē eternū. Nescis adhuc q̄a
 anser (o ganf h; n) stolide z insensate: Anser in fornace in tenebris im-
 pinguat: bñ pascit vt occidat. Et hi fruunt bonis bui⁹ mūdū: z a dia-
 bolo sine sollicitudine/quā ingereret meditatio iusticie diuine z timor
 dñi pascunt: vt tādē dū minus cogitāt nō ab boīe/s; a diabolo infer-
 nali lupo p̄sumant: q̄s collo apphendit in fine vite: p̄mitq; vt clama-
 re nō possint p̄ oīoz z p̄fessionē. Quē lupū p̄ sua mēbra adulatorēs. s.
 p̄dicatores suos sp̄ cū dē blādiētes libēter audierūt in vita sua: alijs ve-
 ris dei vītatis p̄dicatozib; p̄temptis/immo oditis. Sūtq; z fuerunt
 de numero hoz auditoz q̄ depingi solēt sub figura anser/audiētius
 lupū p̄dicatē in cappa z eosdē rapientē. Anser incedit q̄si ebri⁹ z stoli-
 dus. Et o tu trunckne ganf/schlotterkopff/tibi accidit quod ebri⁹. ^A
 Ebri⁹ putant se duas cādelas videre/vbi nō est nisi vna: z dū vna ex-
 tinguūt credētes aliā sufficere/in tenebris remanēt: q̄ nulla alia sup-
 est: q̄ facto admirant dicētes: z vbi est alia cādela? Ita nimis diuitijs
 z delitijs/bonorib; aut alijs pctis inebriati/nō solū duas/scd multas
 esse lucēs paratas putāt: dicentes illud. ij. Regum. xxiiij. Multe mise-
 ricordie eius. Itaq; omnes alias misericōdias a deo p̄cessas in natiuitas
 te Christi z passione: in bonis nature/fortune/gratie z longe vite extin-
 guunt: eisq; aburunt male viuendo: estimantes misericōdias in puncto
 mortis sup eos paratas. Sed fallunt plane: eisq; accidit in fine quod
 nonnullis q̄ ita diu trifando/garrulando z potando lumen suū p̄sus-
 munt q̄ in tenebris cubant. Sic illi in tenebras exteriores p̄iecti in in-
 ferno manēt iacētes: rīcos admirātes q̄rere possent: Ubi sunt misericō-
 dijs

Presumptuosorum

cordie tue antiq̄ dñe/ille. s. q̄s supesse credebamus: Noli ḡ frater causam tuā ponere (vñ blaw enten vñd genf) sicut dici solet.

Quarta nola est: p̄cedentiū pctā recitare. Quidā nouerūt recitare ex biblia z historijs gesta antiquoz dicētes: qz a seculo boies peccauerūt: neqz sit nouū. itaqz suā sup hoc excusare volūt malitiā: Sed miseri negligūt qđ z ibidē scriptū est/ quēadmodū etiā puniti sint pctōres. Scriptū est qz sodomite peccauerint: sed z annotata est horredissima pena pluuie ignis z sulphuris. Sic de Pharaone/ sic de filijs israel in deserto z post: sic de pctis regū/ qz regna desolata sunt: vt romanorum/ iudeoz. Vide si placet in speculo tuo fatuoz: z sonat euāgelū hodiernū p oia. Ideo auferet a vobis regnū. N. si aliq̄ h penas euaserint/ h erat maxima eoz pena: qz alibi eo acerbi⁹ p̄petuo punientur. Dicit em̄ Mach. Etenī multo tpe nō sincere pctōibz ex snia agere/ s. statim vltiones adhibere/ magni bñficij est iudiciū. Et Galerius: Lenito qđem gradu ad vindictam diuina p̄cedit ira. Inde ait Psalmista:

B Dediti metuentibz te scātōem/ vt fugiant a facie arcus. Qui diu tendit arcum/ eo fortius p̄cutit. Sic deus diu parcens arcū fortius tendit. Nō ḡ gaude/ qz sagittā alibi p corpus z aiām mittet. Noli ḡ tristiari si h puniris: est signū misericōdie dei. Gregorius vir mire innocētie putabat se diligi/ qz merebat argui.

Quinta nola est: adhuc lōgam sperare vitā. Est hīc digitus nō dei sed diaboli: q̄ falso solat stultos illos. Certe ne credas medico: decipit te p̄culdubio: tangit tibi pulsus tribz digitis/ z ad quemlibet ait: q̄a cor habeas recēs. Primus digitus. s. index: illo te tangit/ cū tibi p̄ponit pctā alioz/ sicut iā audisti: Eia inq̄t/ etiā alij z grauius q̄ tu peccant: sis ḡ boni cordis z sp̄ci. Sed o fatue qualis solatio/ si tu z alij tecū in infernū descenderint? Tangit alio longiori digito/ p̄mittēs tibi vitā longā. Eia (inq̄t) es p̄plexionis optime: oēs tui gn̄is senes facti sunt z longēui: iuuenis es: z multi in iuuentute pctōres in senectute boni facti sunt: fruerē delitijs in iuēntute: adhuc satis cito venies in p̄fectione etate. Tacet neqz ille: qz z multi z maior ps nō se emēdat in senectute: sed in pctis suis pereūt. Tangit vltimo digito/ q̄ tacet fuit in p̄ma nola: qz misericors est deus/ facilis ad placādū. Vex qđē hisq̄ eū q̄rūt in vitate z ad eū p̄uertunt: s. z iustissim⁹ est/ vindicās delicta patz vsqz in q̄ntā gn̄atōem. Deus vltionū ē ignis z sumēs/ furēs zc.

Sexta nola: in vltimo suspirio penitere. Dicūt: Quacūqz hora ingemuerit pctōz vita viuet: z nō recordabor oim pctōz. N. q̄r perierūt: q̄ p hūc pontē voluerūt trāsire: vñū legimus saluatū i euāgelio: z plane miraculū erat in gratuitis: qđ factū est cū eo q̄ pepēdit ad lat⁹ dei. Stulte trahit h in exemplū: quasi difficile z rar sit in nouissimis vere penitere: nemo ignorat/ nisi q̄ nō legit bñm Augustinū z Scotū ei⁹ dictū declarantē sup magistro in. iij. sniaz. z q̄ nō legit bñm Hieron.

Turba. XV. VII

In suo trāitu dicētē: Vir de centū milibz hoīm qz mala vita sp fuit vnus meret a deo hīc indulgētiā. Lege ibidē dicta durissima b. Hieronimi ptra eos q pniā vīqz ad extrema differūt. Nolite frēs mei fatui effici hui⁹ gñis/in maximo piculo vos pstituēdo/p pnic dilatio nē z hāc vanā spem: qn poti⁹ pvertimini ad dñm deū vestz in toto corde vestro/pniā agētes de pctis: tūc tūc enim sentietis misericōdiam dei sup vos. Plane bñplacitū est dño sup timētes eum: z in eis q spe rant sup misericōdia eius. Rogemus deū rē.

Sab. post Remin. xvij. Dar. dies. vi. Bertrud

Stultoz infinitus est numerus. Eccl's. i. Euangelium.

O Ecimaqnta turba stultoz edificantiū (huc narre) dinoscū tur bi nolis septem.

Prima nola est edificare impfecta. Sūt q incipiūt edifi care/z p defectu pecunie pficere nequnt. Sūt vtiqz bi stul ti. Sapiēs em̄ volēs turrim edificare/pus sedēs pputat sumptus q necessarij sunt/si habeat ad pficiēdū: ne postqz posuerit fundamentū/ z nō potuerit pficere/oēs q vidēt incipient illudere ei dicētes: Quia hō cepit edificare/z nō potuit psummare. Luce. xiiij. Stulti bi pe/ z nā suā hñt/cū eos contus fatuitatis eoz in bursam percutit z ab alijs irridēt: quāto satius fuisset alienā emisse domū antiquā/ etiā alieno clipeo insignitā: qz ppriam edificare niti z deficere: aut etiā pfectisse ma iouibz expēsis qz empta esset hñōi dom⁹. Dicit vulgo: Qui domum emit inuenit: q edificat eā emit. Nō oim est oia sua z tot q Lucullus apud Plutarchū pficere edificia.

Secūda nola est: edificare multa. Sunt q incipiūt z pficiūt/z mul ta edificāt in oim vico: neqz se inde stultos volūt reputari. Sed hē nō est dissimulāda hec stulticia quā deus pminatōe grādi pdenat z odit diuinaqz sapia declinat: q venit vt nos suis opibz institueret qd facere vitareqz deberem⁹: Ecce Eb̄s dñs sapia eterna venit in hūc mūdū: z nedū nō multas/sed nec vnā habuit domū ppriā in natiuitate sua: p domo habuit diuersoriū/in morte sepulchz/in vita sua nō habuit vbi caput suū reclinarēt. Matth. viij. Audi tonitruū dñi conto pcutien/ tis. Ge q iungitis domū ad domū Esa. v. Detestor ego supbiā Ja/ cob z dom⁹ ei⁹ odi. Amos. vj. Magna pueritas amare qd de⁹ odit. Et Amos. iij. Percutis domū h̄emalē cū domo estiuā: z pibūt ebur nec domus: z dissipabunt edes multe.

Tertia nola est: edificare magna. Magnas domus rsi nō multas E edificāt qdam: z neqz hoc ex antiqs sapiētibz ortū est/sed a stultis. In tiq em̄ pdecessores/si Iuuenali credis/ in arboribz habitabāt optima i tpa ducētes sine defectu. Et Romulus qzuis totā extruxerit Romā/ z in qua tñ habitauerat domo: vt ait Quidius pmo lib. fastoz. Sic et 3